

Ode aan de
vrouw

De seizoenen van het leven

PATRICIA BLOK

the house of books

Copyright © 2012 concept en tekst Patricia Blok
Een uitgave van The House of Books, Vianen/Antwerpen

Vormgeving omslag

Ingrid Bockting

Foto auteur

© Billie Glaser

Foto's portretten

Patricia Blok

Foto Lietje van Blaaderen

Eigendom Sarabande van Blaaderen

Vertaling interview pagina 185-201 en 205-219

Anna M.G. Perquin

Opmaak binnenwerk

ZetSpiegel, Best

Tekst op pagina 234-237 met toestemming overgenomen uit: *Oud worden, hoe doe je dat? Ervaringsdeskundigen aan het woord*. Samenstelling Kor Bedee. Stichting Uitgeverij Papieren Tijger, Breda, 2003.

ISBN 978 90 443 3664 1

D/2012/8899/111

NUR 740

www.patriciablok.nl

www.thehouseofbooks.com

All rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Voorwoord	9
Lente	13
Mijn verhaal	15
Nadia Babke	21
Raphaela van Leer	33
Zomer	43
Mijn verhaal	45
Patrizia Melis	57
Anastassia Bote	73
Sultan Kara-Celik	89
Suzy Blok	105
Sonia Herman Dolz	121
Herfst	137
Mijn verhaal	139
Candy Duinker	143
Vakil Eelman	159

Frida van der Horst	171
María Olga Novella	183
Beatriz Novella de Torrebiarte	203
Winter	221
Mijn verhaal	223
Lietje van Blaaderen	231
Jannie Wolfswinkel	239
Dankwoord	251
Cursus Vrouwelijk Leiderschap	252

Voorwoord

Lieve lezer,

Net als met de liefde, opent elke nieuwe passie de deur naar een volgende, grotere passie. Zo is ook dit boek ontstaan. Na *Dichter bij jezelf*, uitgegeven in 2006, dacht ik nooit meer een boek te willen schrijven. Maar mijn verlangen om de schoonheid in mensen – in dit geval vrouwen – te onthullen, deed mij besluiten opnieuw een boek te schrijven.

Ode aan de vrouw is een fantastisch avontuur geworden. Als vrouw en oudste van vier zussen heb ik altijd veel bewondering gehad voor andere vrouwen. Het schrijven van dit boek was voor mij een manier om verbonden te blijven, zowel met mijzelf als met de vrouw in het algemeen en haar betekenis in onze tijd. Wat betekent het om nu vrouw te zijn? Hoe gebruiken vrouwen uit verschillende culturen hun talenten om de uitdagingen in hun leven aan te gaan?

Elke ontmoeting in dit boek is een portret, waarin het juweel dat in iedere vrouw schuilt, wordt onthuld. Ieder van ons is een geheime schat, die ernaar verlangt om ontdekt te worden. De keuze van de vrouwen in dit boek heb ik op een intuïtieve manier gemaakt. Ieder van deze vrouwen vind ik bijzonder. In de loop van mijn leven heb ik veel bijzondere vrouwen gekend, maar mijn keuze

werd ook bepaald door tijd. Ik zou nog jaren kunnen vullen met het schrijven van deze portretten, maar dan zou dit boek nooit afkomen.

De meeste vrouwen in het boek ken ik goed. Een aantal van hen kwam op mijn pad, en ik was zo geraakt door die ontmoeting, dat ik besloot ook van deze vrouwen een portret te maken. Mijn idee is dat je na het lezen van elk portret het gevoel krijgt dat je verrijkt bent. Dat je iets hebt herkend of geleerd, waardoor je leven niet meer hetzelfde is. Door elke vrouw word ik op een andere manier geïnspireerd. Het zijn portretten van vrouwen tussen de 21 en 93 jaar, in verschillende fases van het leven.

Wat ik vooral boeiend vind, is hoe al deze vrouwen hun talenten in hun leven gebruiken. En ook hoe ze in bijna alle gevallen hun werk en de zorg voor hun kinderen goed kunnen combineren. *Ode aan de vrouw* is uiteindelijk de titel geworden van dit boek.

Ik heb een aantal vragen opgesteld, waarvan ik denk dat ze interessant zijn om het antwoord erop te weten. In mijn achterhoofd had ik jou, de lezer. Het moest vooral een inspirerend boek worden. Als verbindend verhaal vertel ik over de verschillende fases in mijn eigen leven. Ik heb zelf nog niet alle fases meegeemaakt, maar de fases die ik heb doorlopen, daar heb ik over geschreven.

Toen ik aan het boek begon wist ik niet dat het uiteindelijk om vrouwen uit verschillende culturen zou gaan, terwijl de meesten wel in Nederland wonen. Het is een *fusion* geworden van vrouwen van verschillende leeftijden, culturen en religies, die vertellen over zichzelf en over de keuzes die hun leven hebben gemaakt tot wat het is.

Bij elke ontmoeting wilde ik die vrouw beter leren kennen. Ik was benieuwd naar wat haar diep had geraakt. Wat was de motor achter een bepaalde beweging in iemands leven? Waarom die specifieke keuze? Waarom dat beroep? En ik wilde ook weten hoe iedere vrouw haar professionele leven met haar persoonlijke leven wist te combineren.

Terwijl ik de ander ontmoette, deed het telkens ook iets met mij. Het was een

nadere kennismaking met mijzelf, of met aspecten van mijzelf. Vele vrouwen hebben talenten en eigenschappen die ik niet heb. Tijdens het maken van de interviews, en vooral bij het lezen daarvan, heb ik veel geleerd. Dingen die ikzelf moeilijk zou vinden, zijn voor sommigen van deze vrouwen vanzelfsprekend. Door de ontmoeting met elk van hen, ben ik niet meer dezelfde persoon als daarvoor.

Elk van de vrouwen heeft een boodschap. Niet alleen aan het eind van hun verhaal, maar in alles wat ze prijsgeven van zichzelf. Het zijn ware juwelen aan een prachtig collier. En die deel ik met jou...

Veel plezier!

Patricia Blok

LENTE

Ontdek je inspiratie en de passie die
je voortdrijft
Droom je dromen
Neem af en toe een risico waardoor je
misschien gelukkiger wordt
Kies je eigen ding

Mijn verhaal

Voor iedere vrouw is haar moeder haar eerste liefde. Door haar baarmoeder werd je omhuld en gevoed aan het begin van je leven. Misschien is het dat verlangen om één te zijn, dat telkens weer in ons leven terugkomt. Het is het verlangen naar de ultieme liefde en vereniging dat ons steeds verder drijft in de zoektocht naar onszelf.

Liefde toelaten, liefde geven en gezien worden, blijven voor ieder van ons belangrijke drijfveren gedurende ons hele leven. Het verlangen naar liefde inspireert en daagt ons steeds verder uit om nieuwe lagen van onszelf en anderen te ontdekken.

Voor mij is de liefde de oorzaak en het doel van mijn bestaan. Elke liefde die mijn hart wist te raken, opende steeds weer een nieuw raam naar de volgende horizon van mijn leven. Het leren uiten en delen van gevoelens is een levensproces. Het verlangen om onze passie en liefde te uiten is ook de bron van alle creativiteit en elk creatief proces. Of wij nu onze liefde uiten in menselijke relaties, in projecten of in allebei, het is dezelfde liefde die ons draagt.

Hoe volgen wij onze passie zonder onszelf te verliezen? Dit is een levenskunst die wij leren naarmate wij ouder worden. Het is een heel dunne lijn. Steeds opnieuw kunnen wij onszelf verliezen en terugvinden in ons eigen centrum.

Toen ik eenentwintig was, woonde ik met mijn ouders in Mexico-Stad. Daar aan de universiteit ontmoette ik een jongen, Danny, die dezelfde dag jarig was als mijn moeder. Vanaf het eerste moment was er een sterke aantrekkingskracht tussen ons. Hij vertelde dat hij van mij had gedroomd en dat hij in zijn droom mijn ogen had gezien.

Mijn moeder, die Argentijnse is, had strenge regels voor mij en mijn zusters. Een daarvan was dat wij maagd moesten zijn voor het huwelijk. Zouden wij deze regel overtreden, dan wachtte ons een leven als ‘gevallen vrouw’. En daar wilde niemand mee trouwen.

Maar Danny wist mij te verleiden, hij dreigde me te verlaten als ik niet met hem naar bed ging. Hij werd mijn eerste geliefde. Ergens in mijn achterhoofd was ik bang voor de consequenties, maar mijn nieuwsgierigheid en verlangen waren te groot. Langzaam verloor ik mijzelf. Het was allemaal zo mooi en heerlijk. Het werd een obsessie, ik wilde altijd bij hem zijn. Ik studeerde niet meer en ging niet meer naar de universiteit.

Op een dag werd ik uitgenodigd om naar Acapulco te gaan. Ik vroeg Danny om mee te gaan, maar hij zei dat hij moest studeren. Hij drong erop aan dat ik vooral wél moest gaan. Ik vertrouwde hem niet helemaal. Dat weekend in Acapulco werd een noodlottig weekend.

Ik vertrok met mijn zus Diana en een paar vrienden naar de kust. Het was daar heerlijk zomers en warm. We logeerden in een prachtige villa met een groot zwembad en uitzicht op zee. De volgende dag wilde ik 's middags bij het zwembad gaan liggen. Daar zag ik een prachtige, jonge man. Ik was onmiddellijk betoverd door zijn schoonheid. Ik liep naar hem toe en voor ik het wist, lagen wij met elkaar in een kamer. Die zwoele zomermiddag waren wij samen in het schemerige, tropische licht. En voor ik het wist, was het te laat.

Ik kreeg wroeging en schuldgevoelens. Terug in de stad, wilde ik het aan Danny vertellen, maar ik wist niet hoe. Ik was bang dat hij mij zou verlaten. Op een dag spraken wij af in het appartement dat hij met een vriend had gehuurd. Dat was de plek waar wij altijd samen waren. Ik kon het niet meer verzwijgen

en vertelde hem wat er was gebeurd in Acapulco. En wat ik vreesde, gebeurde.

Vanaf dat moment veranderde alles. De liefde en passie die hij voor mij voelde, maakten plaats voor wantrouwen. Zo voelde ik dat tenminste. De hemel werd een hel. Ik was Danny kwijt en ik was ook geen maagd meer. Ik kon er met niemand over praten. Toen raakte ik in een neerwaartse spiraal. Het enige wat hielp, was het opschrijven van mijn gevoelens, omzwervingen en avonturen. Ik schreef op blocnotes en op kladjes papier. Ik ging de stad in en zei dat ik schrijfster was. Ik begon steeds meer de weg kwijt te raken. Totdat ik op een gegeven moment wakker werd in een vreemde stad, in een hotel waar ik niemand kende, zonder geld. Ik was daar naartoe gelift met een vreemde man. Toen moest ik beslissen. Zo doorgaan zou leiden tot de dood. Ik koos voor het leven. Ik besloot een nieuw leven voor mijzelf op te bouwen. Ver van Mexico en van Danny en van alles wat ik daar had meegemaakt.

Dit was ook het moment dat ik besloot mijn ouderlijk huis voorgoed te verlaten. Ik verhuisde naar Amsterdam. Mijn vader was een Nederlands diplomaat, en hoewel ik zelf in Argentinië was geboren, had ik een Nederlands paspoort.

Alle pijn die ik in de tijd na de breuk met Danny geleden heb, heeft uiteindelijk geleid tot de dood van een oud leven. En daaruit is nieuw leven voortgekomen. Een leven waarin ik vrij was om nieuwe gedachten en waarden te leren die beter bij mij pasten. Mijn ouders hadden de beste bedoelingen, maar nu voelde ik me vrij. Ik kon meer mijzelf zijn en een andere kant van mijzelf laten zien.

De beslissing om het oude achter mij te laten en het nieuwe te omhelzen, bleek voor mij de goede weg. Het was moeilijk: ik kende de taal niet en het was koud in Nederland. Maar de kracht van het besluit om opnieuw te beginnen, droeg mij door alle moeilijkheden heen. Stap voor stap kreeg mijn leven een betere richting. Ik leerde Nederlands, ik ging naar de universiteit en kreeg nieuwe vrienden. Het was ook in die tijd dat ik mijn interesse voor yoga en meditatie ontwikkelde. Ik huurde een piepklein kamertje, waar ik eerst het gevoel had dat het op een gevangenis leek, maar dit kamertje was helemaal van mij. Hier was ik eindelijk vrij. In die tijd begon ik weer te schrijven.

In de lente van ons leven ontdekken wij onze passie en onze dromen. Zo herinner ik mij dat ik als meisje in Colombia beschermd werd opgevoed. Ik had geen idee van wat er allemaal in de wereld om mij heen gebeurde. Ons huis was omringd door een hoge muur. Binnen de muur was een grote tuin met bomen waaraan allerlei tropische vruchten groeiden: mango's, papaja's en granaatappelen. 's Middags tijdens de siësta – als de grote mensen sliepen – speelden mijn zusjes en ik buiten in dat prachtige paradijs. Wij klommen in de bomen en plukten de heerlijke vruchten.

Op een middag speelde ik alleen in de tuin. Ik hoorde buiten de muur een meisje huilen. Er klonken schreeuwen van verdriet en wanhoop. Ik klom op de muur en keek naar beneden. Tot mijn grote schrik zag ik een indiaanse moeder die haar dochtertje sloeg en tegen de muur gooide. Ik bleef stil en angstig toekijken, ik kon niets doen. Ik begreep het niet. Hoe kon een moeder haar kind zo slaan? Wat zou ze gedaan hebben om dat te verdienen? Mijn kleine hoofd en hart bleven angstig en verward achter. Ik heb het nooit aan iemand verteld.

In dezelfde periode kwam er een keer een arme man bij ons aan het hek. Mijn moeder deed open en vroeg wat hij wilde. Hij vroeg eten en kleren 'als wij nog wat over hadden'. Ik dacht: Dat komt wel goed, wij hebben veel voor jou over. Mijn moeder beloofde eten en kleren voor hem te verzamelen en zei dat hij de volgende dag terug kon komen. Maar de volgende dag toen de bel ging, deed mijn moeder niet open. Buiten het ijzeren hek hoorde ik de man roepen: 'Waarom zei u dat ik terug moest komen?' Die wanhopige stem zal ik nooit vergeten.

Later, toen ik eenentwintig was en in Mexico-Stad woonde, heb ik een dakloze jongen mee naar huis genomen. Ik stopte hem in bad en gaf hem nieuwe kleren. Hij kon bij ons blijven wonen. Maar het duurde niet lang voordat hij besloot weer de straat op te gaan. Ik was teleurgesteld en begreep toen niet waarom hij voor een leven op straat koos in plaats van bij ons gezin te blijven. Achteraf denk ik dat hij zijn vrijheid belangrijker vond.

Als wij jong zijn, is ons leven gevuld met passie en dromen. Met de jaren krijgen wij meer begrip voor onszelf en de ander. Uit de ervaringen in ons leven leren wij onderscheidingsvermogen. Een appelboom kan alleen appels voortbrengen; een vijgenboom alleen vijgen, een palmboom alleen dadels. En zo is het ook met ons mensen.

Portretten van de lente: passie, inspiratie, dromen

In de lente van ons leven ontdekken wij de inspiratie en de passie die ons voortdrijft. Wij dromen onze dromen.

Mijn droom om schrijfster te worden, begon toen ik eenentwintig was. Maar eigenlijk was het verlangen om te schrijven er al veel eerder. Als jong meisje hoorde ik van mijn Spaanse literatuuronderwijzeres dat een beroemde Spaanse dichter had gezegd: ‘In het leven moet je drie dingen doen: een boom planten, een kind krijgen en een boek schrijven.’ Het moment dat ik dat hoorde, dacht ik: Ja, dat ga ik ook doen!

Pas jaren later werd mijn wens om schrijfster te worden werkelijkheid. Nadat ik mijn huidige partner Henk had ontmoet en ik zwanger was van onze zoon Kabir, begon ik mijn eerste boek te schrijven.

Mijn diepe wens om anderen te inspireren en te helpen, begon ook toen ik jong was. Nu begrijp ik dat het schrijven van boeken, naast mijn werk als coach, een belangrijke manier voor mij is om de ander te bereiken.

Zowel Nadia als Raphaëla, de vrouwen die ik koos als voorbeeld voor de portretten van de lente, zijn jong en vol passie en inspiratie. Beiden volgen hun droom: Nadia om actrice in Londen te worden en Raphaëla als zangeres in Amsterdam.

‘Doe wat jij wilt en maak je dromen waar!’

– Nadia Babke, 11 oktober 1990, Amsterdam

Ik wil mijn boek, *Ode aan de vrouw*, beginnen met Nadia. Voor mij is zij een goed voorbeeld van de lente van ons leven. Nadia is een zonnekind. Ze heeft een mooi uiterlijk en een prachtige ziel. En dat niet alleen; ze heeft het doorzettingsvermogen en de wil om haar dromen te leven en waar te maken.

Ik ken Nadia vanaf haar geboorte. Ze is mijn jongste nichtje, de tweede dochter van Monica, mijn zus. De tijd rond de geboorte van Nadia was intens, omdat haar vader, John, drie maanden daarna stierf. Hij was een stralende en liefdevolle man.

Nadia was een prachtige baby, ze heeft altijd iets lichts gehad. Als kind droomde ze ervan om een personage in een sprookje te zijn. Toen ze drie jaar oud was, waren wij met de familie in Disneyland in Parijs. Monica had een mooie, roze jurk voor haar gekocht. Wij hadden ergens een kroon voor haar gevonden. Op een avond kleedden wij haar aan in haar nieuwe sprookjesjurk. Ik tilde haar op voor de spiegel in het kleine, donkere houten huisje waar wij logeerden. ‘Wat vind je ervan?’ vroeg ik. Nadia antwoordde: ‘Ik ben Cinderella!’ Dat moment zal ik nooit vergeten. Het was alsof het licht aanging.

Als kind bedacht ze na het zien van *Matilda*, de verfilming van het boek van Roald Dahl, dat je meerdere levens in één leven waar kunt maken door ervoor

te kiezen om actrice te worden. Tijdens het laatste jaar van de middelbare school richtte ze samen met een vriendin de 'Partij van de Liefde' op. Met andere medestudenten van het Barlaeusgymnasium in Amsterdam maakte ze een eigen campagne met als onderwerp: Liefde.

Nadia is inmiddels eenentwintig jaar. Ze woont in Londen en studeert daar om actrice te worden.

Patricia Blok in gesprek met Nadia Babke

Ik vroeg mij af: Ken ik iemand die jong is en anderen inspireert door te zijn wie ze is? En dat ben jij! Kun je vertellen hoe je als kind was? Hoe was de omgeving waarin je opgroeide?

Ik ben in een stimulerende en positieve omgeving opgegroeid. Ik denk dat het veel heeft bijgedragen aan hoe ik in het leven sta en hoe ik verder wil gaan. Er was altijd veel familie om mij heen: tantes, een lieve moeder en zus.

Ik wist al vroeg dat ik later actrice wilde worden. De reacties in mijn omgeving waren altijd positief. Dat is heel waardevol voor mij geweest. Mijn familie stimuleerde mij. Er waren geen onredelijke eisen of regels waar ik als kind aan moest voldoen. Ik denk dat ik daardoor vrij veel verantwoordelijkheid voor mezelf heb leren nemen. Dingen doen omdat ik dat wil en niet omdat mij dat werd opgelegd.

Toen ik klein was, kon ik 's nachts vaak niet goed slapen. Dan zei mijn moeder: 'Als je drie nachten in je eigen bed slaapt, krijg je een cadeautje.' In plaats van: 'O, je bent niet in je eigen bed blijven slapen, nu krijg je straf.'

Hoe vind jij inspiratie?

Je hebt het nodig, het is essentieel. Als je niet door iets geïnspireerd wordt, kun je ook je passie niet uiten.

Misschien is dan de vraag: hoe vind jij je passie?

Mijn passie verandert altijd. Passie komt voort uit inspiratie. Het zit in kleine dingen die je raken, zoals een mooie tekening in een boek. Als kind raak je sneller ergens van onder de indruk. Bijvoorbeeld: een Disneyfilm is fantastisch! Dat is gewoon kunst in je leven als je drie bent.

Ik ben nu ook steeds weer op zoek naar dingen die mij echt kunnen raken, maar ik ben minder snel onder de indruk en minder snel overweldigd dan toen ik nog zo jong was. Misschien ben ik heel kritisch, maar ik zie zelden een toneelstuk waarvan ik denk: ja, dat is het. Als je met kunst bezig bent, wil je iets overbrengen aan andere mensen, misschien voor een deel omdat je datgene zelf niet kunt vinden.

Hoe ben je ertoe gekomen om actrice te worden?

Ik weet nog dat ik zes jaar was en samen met mijn moeder naar de film *Matilda* ging, naar een boek van Roald Dahl. Het ging over een meisje dat dingen op afstand kon laten bewegen met haar handen, zoals een boek. Als zesjarige begreep ik dat je echt geen dingen op afstand kunt laten bewegen met je handen of met je ogen. 'Maar hoe oud is dat meisje dan?' vroeg ik aan mijn moeder. 'Dat meisje is waarschijnlijk ook zes of zeven jaar,' antwoordde mijn moeder. Toen dacht ik: O, dan wil ik ook doen alsof ik dat kan.

Soms speelde ik dat ik danseres was. Ik wilde altijd zoveel dingen zijn: de ene dag een bakkersdochter en de volgende dag een cowboy. De enige manier om dat allemaal te kunnen doen in een kort leven, is om te spelen alsof je het doet.

Leuk dat je dat al zo vroeg wist. En je kijkt daarop terug als een belangrijk moment. Ja, bij het zien van *Matilda*. Dat idee is mij altijd bijgebleven.

Vertel eens over belangrijke overwinningen in je leven tot nu toe.

Vorig jaar ging ik voor het eerst uit huis. Ik verhuisde naar Londen. Dat vond ik moeilijk. Vooral de eerste twee weken in een grote stad waar ik nie-

mand kende. Ik ben altijd een moederskindje geweest. Ik kreeg vaak heimwee, maar vooral als ik me niet gemakkelijk voelde op een plek. Ik wist in mijn achterhoofd dat ik het kon en dat ik het moest doen voor mezelf. Maar ik was toch wel erg blij toen ik over die heimwee, paniek en claustrofobie heen was. Ik vroeg me steeds af: waar ben ik nu? Overdag had ik school, dan viel dat gevoel wel mee. Maar ik zal het eerste weekend nooit vergeten. Steeds dacht ik: Help, ik ken hier niemand. Het ging snel over, gelukkig. Het lukte mij om te schakelen van ultieme angst naar ultiem geluk. Het was heel extreem.

Wat op mij ook veel indruk heeft gemaakt, is dat je de ziekte van Pfeiffer kreeg toen je op het gymnasium zat. Je was moe, maar ging toch door. Dat heeft mij altijd geboeid. Hoe heb je dat gedaan?

Het gymnasium ging mij gemakkelijk af, ik hoefde eigenlijk niet te leren om het te halen. Toen werd ik ziek, door de Pfeiffer kon ik vier maanden niet op school komen. Maar ik leer het beste zelf en thuis, daar is geen afleiding. En toen had ik nog best een goed rapport ook. Ik nam vroeger weleens een dag vrij om bij te leren omdat ik op school te snel werd afgeleid.

Wat is je grootste uitdaging geweest?

Het is misschien niet zozeer een uitdaging, maar wel een belangrijke levenservaring. Ik ken mijn allerbeste vriendin sinds we zes jaar waren. Toen we de basisschool verlieten, gingen we niet naar dezelfde school. We waren heel verdrietig en iedereen zei: 'Jullie groeien uit elkaar. Jullie vinden wel weer andere vriendinnetjes.' Haar moeder en mijn moeder zeiden dat. Maar afgelopen zomer zijn we iedere dag bij elkaar geweest, dus we zijn echt wel vrienden voor het leven. In dat opzicht heb ik vertrouwen gekregen: je kunt iets waardevols behouden. Ik dacht misschien dat het af zou lopen, maar deze vriendschap blijft, dat weten we zeker.

Ben je bepaalde angsten te boven gekomen?

Ik was vroeger erg bang, ik had veel nachtmerries. Ik was ook bang voor inbrekers of mensen die doodgingen. Ik vond het heel vervelend om alleen te zijn. Dat is nu minder geworden. Ik heb geleerd een knop om te zetten.

Hoe doe je dat, die knop omzetten?

Gewoon doen! Ik denk dat als je in een situatie zit waar je niemand kent en je het echt alleen moet doen, je de knop omzet, omdat je geen andere keus hebt. Verder weet ik dat ik vroeger erg kon overdrijven. Ik had een grote fantasie. Als ik iets verzon, dan ging ik er zelf ook in geloven. Dat kon weleens uit de hand lopen. Zoals denken dat ik ziek was, en dan werd ik het ook. Dat heb ik los kunnen laten, ik ben nu nuchterder geworden. Met mijn voeten op de grond, terwijl ik er vroeger boven zweefde.

Misschien betekent de ‘knop omdraaien’ dat je er nu op vertrouwt dat het anders kan, dat je zelf de verantwoordelijkheid neemt voor dingen?

Als kind was ik nooit verlegen. Maar in de puberteit was er een periode dat ik het bijvoorbeeld moeilijk vond om iemand die ik niet kende, te bellen. Dan raakte ik in paniek. Daar ben ik overheen gekomen, maar nog steeds vind ik het niet leuk om vreemden te bellen.

Welke hobbels ben je tegengekomen bij het ontdekken en ontwikkelen van jezelf?

Er zijn altijd mensen die je dingen niet gunnen. Dat heb ik vaak meegemaakt; of ik nou vijf, zes of twaalf was. Ik heb veel problemen met leraren gehad, vooral met leraressen, die hebben zo’n machtspositie. Ik trok het me erg aan dat ze me wilden tegenhouden en dat mensen niet eerlijk waren.

Vroeger ging ik altijd een concurrentiestrijd aan als mensen me uitdaagden. Het sloeg nergens op, maar ik ging erin mee en dan kwam ik in een negatieve stroom terecht. Alleen maar om te bewijzen dat ik iets kon. Of het nu een reken-

toets was met de minste fouten of wat dan ook. Het is natuurlijk altijd beter om te blijven focussen, om je aandacht erbij te houden.

En met acteren is het ook constant een rivaliteitskwesitie. Nu weet ik dat mensen negatieve trekjes in mij naar boven kunnen halen. Ik heb dat waarschijnlijk ook ergens in mij. Dus zodra ik merk dat ik geïrriteerd raak en mij anders ga gedragen bij bepaalde mensen, zorg ik dat ik bij ze uit de buurt blijf. Of ik probeer erboven te gaan staan of ik neem meer afstand.

Andere mensen hebben misschien een of twee talenten, maar jij hebt er heel veel. Je bent mooi en intelligent. Maak je weleens mee dat mensen jaloers op je zijn? Er zijn mensen die zich ergeren aan mij, omdat ze denken dat ik te fragiel ben, maar dat is niet zo. En op school vroeger vonden sommige mensen mij niet leuk omdat ik anders was.

Ik zie mezelf niet als een typisch Nederlandse vrouw. De scholen waar ik op zat, waren vaak elitescholen. Ik voelde me er niet thuis.

En dat heb je allemaal weten te overwinnen en je bent jezelf gebleven.

Ja, ik had er ook slechter van kunnen worden. Ik kan niet tegen onrecht. Ik word daar verdrietig van en ook een beetje bang. Dan kan ik in een negatieve spiraal terechtkomen. Maar ik probeer dat niet meer te doen.

Zie jij verschillen tussen vroeger en nu in het gebruik van je talenten? Heb je misschien nieuwe eigenschappen in jezelf ontdekt?

Het is allemaal minder abstract geworden. Ik wilde altijd al acteren, maar ben het eigenlijk pas vorig jaar gaan doen. Ik weet beter wat ik wil, en heb dat meer in detail uitgewerkt. Ik weet nu waar ik goed in ben.

Ik had bijvoorbeeld een voorstelling in Londen, een kleine productie. Ik speelde de hoofdrol. Dat was erg leuk om te doen. Het ging over een meisje dat werd mishandeld en misbruikt, en op het eind werd ze vermoord. Het was een grote en heftige rol. Alle leraren en klasgenoten moesten vreselijk huilen. Ik ging hele-

maal uit mijn dak. Ik dacht: yes, ik heb iedereen aan het huilen gemaakt! Maar toen ik maandag weer in de les kwam, kreeg ik zoveel commentaar, mijn rol werd helemaal uit elkaar gepunnikt. Mijn stemcoach zei dat het allemaal op één toon was, dat dit niet goed was en dat niet goed was. Dan sta je wél weer met beide benen op de grond. Dan merk je dat je hard moet werken om te bereiken wat je wilt.

Dat je die mensen aan het huilen kreeg, is misschien een aangeboren talent, want je had nog niet eens een jaar acteerlessen gehad, toch?

Ja, maar ik denk ook dat je heel hard moet studeren om acteur te worden. Een deel is zeker talent, maar talent is een relatief begrip.

Ze staan in Londen op de academie met beide benen op de grond. Dat is in Nederland minder. Hier zien ze het acteurschap vaak als iets hoogs en heiligs. In Londen is het gewoon: werken en het vak leren. Dat is wel goed voor mij.

Misschien helpt dat ook om een beetje afstand te scheppen tussen een ster worden of acteur zijn?

Ja precies, het gaat veel minder om ijdelheid. Acteurs zijn wel vaak egocentrisch of ijdel, maar daar zorgen ze ervoor dat je er niet in blijft hangen. De ultieme acteur is iemand die zijn ijdelheid los kan laten. Alleen dan kun je je volledig geven. Als je dat bereikt, ben je op je hoogtepunt.

Dat heb ik ook wanneer ik een workshop of training geef. Eerst moet je het goed voorbereiden. Maar op het moment dat je daar staat, kun je improviseren. Je vergeet jezelf, omdat je het goed hebt voorbereid. Dan kun je loslaten en je overgeven en ontstaat er een wisselwerking tussen jezelf en, in jouw geval, het publiek. Dat is een creatief moment. Je komt dan in een bepaalde flow, alsof de tijd stilstaat, een moment van wezenlijkheid.

Door al dat werk dat je hebt gedaan, heb je een basis gelegd waarop je kunt terugvallen. Daarna kun je gewoon spelen.

En dan verlies je jezelf in het spel. Het is het moment waar iedere kunstenaar naar op zoek is. Eerst gebeurt het in jezelf, tijdens het maken of instuderen van het werk. En daarna deel je het met de ander. Je laat het zien. En de reactie van de anderen voedt je volgende stap. Je volgende creatie.

Ja, daar gaat het om. Het gebeurt niet altijd. Je weet dat het kan gebeuren, dat zijn de hoogtepunten.

Wat zijn je dromen voor de toekomst?

Ik vind het op dit moment eng om grote dromen te hebben. Vroeger zou ik gezegd hebben dat ik een Oscar zou willen winnen. Maar daar gaat het me niet meer om. Ik doe het nu stapje voor stapje. Ik wil acteren en ik heb daar geen naïeve dromen meer over. Ik weet hoe moeilijk het is en ik weet ook dat er waarschijnlijk nooit een grote doorbraak komt. Maar ja, wat is een grote doorbraak? Voor mij is het denk ik dat ik trots kan zijn op wat ik doe, dat ik verschillende dingen kan doen, verschillende rollen en verschillende uitdagingen.

Ik heb graag succes, want je kunt veel meer zeggen als je beroemd en groot bent. Daarom zou ik beroemd willen worden, niet om het beroemd zijn, maar om de mogelijkheden die ik dan heb. Ik ben heel gelukkig als ik kan acteren, dus alles wat daarmee te maken heeft, zal mij gelukkig houden.

Vorig jaar, toen ik op school zat en hele dagen les had en elke dag Shakespeare kon doen, heb ik geleerd dat het misschien niet beter wordt dan dit. Ik moet gewoon genieten van het nu. Dat heb ik altijd zo proberen te doen. En ik heb nog veel hoop voor de toekomst. Ik denk altijd aan de film *The Hours*, met Meryl Streep. Daarin zegt ze tegen haar dochter, die wakker wordt in de ochtend en de zon ziet schijnen door de ramen: 'O, nu ga ik gelukkig worden, ik ben op weg naar het geluk.' En terwijl ze dat zegt, denkt ze: Maar dat wás geluk. Het moment dat ik dacht: ik ga gelukkig worden, wás het moment van ultiem geluk. Dus als ik denk: ja, het gaat goed, dan zeg ik gelijk: 'Nee, het is goed!'

Doe jij je best om een beroemd actrice te worden?

Ja, maar er is ook een groot deel dat je niet in de hand hebt. Ik denk dat alle kunstenaars echt kunnen genieten van elk moment dat ze met hun vak bezig zijn. Anders houd je het gewoon niet vol voor de rest van je leven.

Dat is waar. Toen ik mijn eerste boek ging schrijven en het bijna klaar was, ben ik naar de boekhandel gegaan waar ik altijd mijn buitenlandse boeken kocht. Ik vertelde de eigenaar over mijn boek en hij zei: 'Dat gaat nooit lukken. Je kunt het manuscript naar alle mogelijke uitgeverijen sturen, maar het belandt bij iedereen in de prullenbak, ze krijgen er duizenden.' Dat vergeet ik nooit, ik heb niets teruggezegd, maar ik dacht: je zult wel zien. En bij een van mijn vorige boeken heb ik in die winkel mijn opening gedaan. Daarna was die man heel trots op mij en stonden mijn boeken meestal voorop!

Inmiddels heb ik acht boeken geschreven, waarvan er een in meerdere talen is vertaald. Je moet in jezelf blijven geloven, anders doet niemand het.

Ja, op de middelbare school in Nederland zijn de mensen behoorlijk nuchter. Als je zegt: 'Ik word actrice,' denkt iedereen: ja, dag! Maar ik heb nu al dingen mee-gemaakt en gedaan waarvan ik dacht dat ik ze nooit zou bereiken.

Ik heb voor mezelf kleine beloningen bedacht. Als ik in een goede film de hoofdrol speel, dan mag ik van mijzelf van mijn eerste salaris een Tiffany-arm-band kopen of Chanel-schoentjes.

Als je een sprookje over je leven zou verzinnen, hoe zou dat dan gaan?

Dan zou ik heel succesvol worden en zou ik iets heel romantisch meemaken. Zoals een Australische man ontmoeten, een cowboy, die mij zou meenemen op zijn paard. En verder veel films maken en gelukkig zijn. En uiteindelijk wil ik op een grote ranch wonen met veel paarden en een knappe man. Het mag ook een acteur zijn die een cowboy speelt, of heel lang heeft gespeeld. O, dit gaat alleen over mannen, maar ik ben ook ambitieus.

Heb je een boodschap voor andere vrouwen, of heb je een bepaald geheim waarvan je zegt: ja, dat kan ik aanbevelen?

Ik ben nog jong, dan heb je nog niet zoveel goede raad.

Waarom niet? Je hebt al heel wat raad gegeven.

Ik denk dat het belangrijk is om voor je eigen geluk te gaan. Het is cliché en simpel, maar doe wat je echt wilt doen. Ik snap best dat er mensen zijn die nog niet weten wat ze willen, zeker niet op negentienjarige leeftijd. Maar ga niet iets doen omdat je denkt dat het moet, of omdat het je zekerheid geeft.

Het is belangrijk om af en toe een risico te nemen en daardoor misschien gelukkiger te worden. Als je dan faalt – maar falen bestaat niet omdat je er toch weer iets van leert – kun je nooit spijt krijgen als je ouder bent. Je zult nooit denken: had ik dat maar gedaan!

